

Minigrammatikk

NOR-U2

Universitetet i Bergen

Norsk kursene

Katrin Saarik

Innholdsfortegnelse

Kvantorer: Mye, mange, få, lite	3
Både ... og .../ verken ... eller	5
Å synes vs. å tro	6
Adjektiv brukt som substantiv	7
Preteritum vs. presens perfektum	9
Superlativ i bestemt form	11
Substantiv	12
Uttrykk for likheter og forskjeller: Sammenligning	14
Egen	15
Adverb	16
Sammensatte ord	18
Enig	20
Noe vs. noen	21
Spørresetninger som leddsetninger	23
Lang, lenge, langt	24
All vs. hel	26
Preteritum perfektum (pluskvamperfektum)	28
Bli-passiv	29
Det-setninger	31
S-passiv	34
Vite, kunne eller kjenne	36
Heller	38
Planer og ønsker for framtiden	39
Begge (to) vs. begge deler	42
Kondisjonalis (hypotetiske betingelsessetninger)	45
Framtid med når og etter at	47
Fortid med når og etter at	48
Utbrytning	49

KVANTORER: MYE, MANGE, FÅ, LITE

Kvantorer er ord som sier noe om mengder. Kvantorene kan stå sammen med et substantiv og fortelle hvor mange eller mye som finnes av dette substantivet. Substantivet kan være både tellelig og utelleg.

Når substantivet er **TELLELIG**, bruker man:

mange = *many*

få = *few*

Når substantivet **IKKE** er **TELLELIG**, bruker man:

mye = *much*

lite = *little (negativ betydning, ikke nok)*

	Man kan telle substantivet	Man kan IKKE telle substantivet
mange - mye	Det er mange studenter på norskkurs.	Lise gjør mye husarbeid .
	Anders spiser mange skiver til frokost.	Ingrid vil ha mye melk .
	Hvor mange kopper trenger vi?	Hvor mye leser du hver dag?
få - lite	Trine har få forelesninger i uka.	Vi har lite sukker .
	Jon arbeider bare noen få timer hver dag.	For to år siden var det lite snø på Vestlandet.

 : tellelige substantiver : IKKE tellelige substantiver

NB!!! Når man snakker **generelt (om en gruppe/en mengde, ikke om enkelte stykker)**, bruker man ofte **mye/ lite**.

Substantivet er da i **ubestemt form, entall**.

Vi spiser **mye** frukt.

Tor spiser for **lite** fisk.

Kvantorene **mye, mange, lite, få** kan også brukes i komparativ og superlativ.

I komparativ bruker man ordet «**enn**» når man sammenligner.

	Komparativ	Superlativ
mye	mer Det regner mer i Bergen enn i Oslo. Lise drikker mer kaffe enn Jakob.	mest Hvor regner det mest , i Bergen eller i Oslo? Thomas drikker mest kaffe.
lite	mindre Det er mindre snø i Bergen enn på Lillehammer. I år har det regnet mindre enn i fjor.	minst Jakob bruker minst tid på leksene sine. I år har det regnet minst .
mange	flere Det er flere studenter på trinn 1 enn på trinn 2. Jan sier at han leser flere timer enn Martha hver dag.	flest Hvilket land vant flest gullmedaljer under sommer-OL i 2016? Ole sier at han leser flest timer hver dag.
få	færre Det er færre turister i Bergen i september enn i juli. Færre menn enn kvinner jobber som sykepleiere.	færrest Det er færrest turister i Bergen om vinteren. Jakob jobbet færrest timer i forrige uke.

Når man vil uttrykke **likhet**, kan man bruke:

like ... som = *as ... as*

Ordstilling: **like + kvantor/adjektiv + (objekt) + som**

Han jobber **like mye som** før.

James har **like mange søsken som** Anne.

Trine har **like mange barn som** Cecilie.

Trondheim er **like vakker som** Bergen.

BÅDE ... OG ... / VERKEN ... ELLER ...

Positive setninger

både ... og = «both ... and ...»

I **positive** setninger bruker man «både ... og ...»

Man kan bruke så mange ord/fraser før «og» som man vil.

	Setning med «både ... og ...»
Kari liker te. Kari liker kaffe også.	Kari liker både te og kaffe.
Han spiser et eple. Han spiser også en sjokolade.	Han spiser både et eple og en sjokolade.
Eva liker å danse. Hun liker også å gå på tur, (å) tegne og (å) treffe venner.	Eva liker både å danse, (å) gå på tur, (å) tegne og (å) treffe venner.

Negative setninger

verken ... eller = «neither ... nor ...»

I **negative** setninger bruker man «verken ... eller ...»

Man kan bruke så mange ord/fraser før «eller» som man vil.

	Setning med «verken ... eller ...»
Kari liker ikke te. Kari liker ikke kaffe heller.	Kari liker verken te eller kaffe.
Han spiste ikke frokost. Han spiste ikke middag heller.	Han spiste verken frokost eller middag.
Eva liker ikke å danse. Hun liker heller ikke å gå på tur og (å) tegne.	Eva liker verken å danse, (å) gå på tur eller (å) tegne.

Å SYNES versus Å TRO

1. Å synes = å mene = «to think → **opinion**»

Bøyningen: å synes – synes – syntes – har syntes

Når man bruker «å synes», er man **100% sikker** på det man sier. Man har opplevd eller erfart noe som man nå har en mening om.

Kristin **synes** at Mari er pen. (Kristin kjenner Mari.)

Hva **synes** du om maten? (Man spør om en annen persons mening. Den andre personen har smakt på maten.)

Felix **synes** at det regner mye i Bergen. (Felix har vært i Bergen og har opplevd mye regn der.)

2. Å tro = «to believe»

Bøyningen: å tro – tror – trodde – har trodd

Når man bruker «å tro», er man **ikke**, eller kan man ikke være, 100% sikker på det man sier.

Jeg **tror** at det blir fint vær i morgen. (Man kan ikke være sikker på været.)

Jeg **tror** at det er fint i Roma. (Jeg har aldri vært der.)

Jeg **tror** at han er et veldig interessant menneske. (Jeg har ikke møtt ham.)

Man bruker også «å tro» med **faktaopplysninger** som kan sjekkes. Man kan sjekke om noe er riktig eller galt.

5+10 = 15, **tror** jeg.

ADJEKTIV BRUKT SOM SUBSTANTIV

Ofte bruker man et **adjektiv** om personer på samme måte som et **substantiv**. Ordene bøyer man da som adjektiv.

Regel: Adjektivet får – **e** i flertall, ubestemt form
den/ det/ de + **- e** i bestemt form.

	Entall	Flertall
ubestemt form	en voksen (person) en ansatt	voks e (personer) ansatt e
bestemt form	den voks e den ansatt e	de voks e de ansatt e

Som oftest bruker man bare **flertall**.

Noen eksempler:

Ubestemt form

- Det er mange *gamle* her i landet. (= Det er mange gamle mennesker her i landet.)
- Det er mange *voksne* her. (= Det er mange voksne mennesker her).
- Mange *unge* fortsetter på videregående skole. (Mange unge mennesker fortsetter på videregående skole).
- Det er stor forskjell på *fattige* og *rike*. (= Det er stor forskjell på fattige og rike mennesker).
- Er det mange *arbeidsløse* her i landet? (= Er det mange arbeidsløse mennesker her i landet?)

Bestemt form

- *De voksne* hjelper *de unge*.
- Det er vanskelig for *de unge* å finne leilighet.
- *De rike* kunne betale mer i skatt.

Man bruker intetkjønnsformen når man viser til noe **generelt**.

- Du gjorde *det riktige*.
- *Det dumme* er at vi må komme så tidlig.
- De gjorde *sitt beste*.

PRETERITUM versus PRESENS PERFEKTUM

Preteritum

1. Man bruker preteritum når man snakker om noe som er **AVSLUTTET** på en bestemt **TID** i fortiden. Preteritum har fokus på **NÅR** og **HVOR** noe skjedde. Veldig ofte bruker man **tidsadverbial** sammen med preteritum (f.eks. *i går, klokka sju, i fjor høst, årstall osv.*).

I fjor reiste vi på ferie til Italia.

Jeg **studerte** språk *etter videregående skole*.

Shakespeare **skrev** «Romeo og Julie» i **1595**.

2. Man bruker også preteritum i spørsmål om tidspunkt i fortiden.

Når **skrev** Shakespeare «Romeo og Julie»?

Man trenger **ikke** å si tidspunktet i hver setning. Konteksten kan også fortelle en om tidspunktet:

Jeg **var** lærer i Chile. (Men nå bor jeg i Norge og jobber i butikk).

Alex var i Norge i 2019. Da **besøkte** han Oslo. Der **var** han i Vigelandsparken og i Vikingskipshuset.

Tidsdefinisjonen er ikke alltid klar. Noen ganger kan **et sted** eller **en situasjon** være en tidsdefinisjon:

Martin har bodd i Brasil. Han **jobbet** på et kontor der.

Presens perfektum

1. Med presens perfektum uttrykker man også fortid. Handlingen eller situasjonen er **IKKE** knyttet til en bestemt tid i fortiden. Man sier at noe har skjedd, men **IKKE** når det skjedde. Fokuset er på aktiviteten.

Hun **har vasket** håret.

De **har flyttet** herfra.

Han **har vært** på ferie i Brasil.

Hvem **har skrevet** «Romeo og Julie»?

2. Presens perfektum bruker man om en situasjon som **har vart en stund**. Situasjonen startet i fortiden og er **IKKE avsluttet**, dvs. den varer også nå i nåtiden. Da uttrykker man nåtid.

	Betydning
Sandra har bodd i Bergen i 3 år.	Sandra flyttet til Bergen for 3 år siden og bor her nå også.
Martin har alltid vært interessert i svømming.	Martin var interessert i svømming da han var liten, og han er interessert i det nå også.
Emma har aldri likt å lage mat.	Emma likte ikke å lage mat før og gjør det heller ikke nå.

3. Man bruker presens perfektum når man snakker om definert tid som **inkluderer nå**.

I dag har jeg lest mye.

Har du **vært** på ferie **i år**?

Det **har regnet** mye **den siste uka**.

4. Man bruker presens perfektum ofte med setningsadverbialer **alltid** og **aldri**.

Han **har alltid likt** å spille fotball.

Har du **aldri vært** i Nord-Norge?

Hun **har aldri spilt** gitar.

SUPERLATIV I BESTEMT FORM

Man bruker superlativ av adjektiv på samme måte som adjektiv i bestemt form. Når man har et substantiv i bestemt form og vil bruke et adjektiv i superlativ **FORAN** det, må superlativen være i bestemt form.

Superlativ i bestemt form får endelsen **-e**: superlativ + «e»

Man må også bruke **bestemt artikkel** foran superlativ i bestemt form.

den: hankjønn/ hunkjønn

det: intetkjønn

de: flertall

Superlativ i ubestemt form	Superlativ i bestemt form	Eksempler
fin est	fin est + e = fineste	Maria og Jon kjøpte det fin este hus et .
dyr est	dyr est + e = dyreste	Martin kjøpte de dyr este ski ene i går.
vakr est	vakr est + e = vakreste	Hun er den vakr este jent a i klassen.
billig st	billig st + e = billigste	De kjøpte den billig ste bil en .
mest spennende	mest spennende	Denne boken er den mest spennende boken en jeg har lest!

Superlativen er også i bestemt form **ETTER s-genitiv**.

Denne er Pers **varmeste** lue.

Hva er Norges **fineste** sted?

Superlativen er også i bestemt form **ETTER possessiver**.

Kari hadde **sine** **kuleste** studieår i Bergen.

Ovnsbakt laks er en av **hennes** **beste** retter.

SUBSTANTIV

1. Ubestemt form

Substantivet står i **ubestemt form** ETTER:

	Eksempler
artiklene <i>ei, en, et</i>	ei jente, en gutt, et hus
s-genitiv	Lines bil ; kattens ball
possessive pronomen	mitt hus ; hennes blomster
mange	mange studenter; mange mennesker
flere	flere bøker; flere oppgaver
noen	noen aviser; noen gutter
hvilken	hvilken jente ? Hvilket hus ?
hva slags	hva slags historier? Hva slags bil ?
ingen	ingen bilder; ingen stoler
hver	hver mandag ; hver uke

2. Substantivet står i **bestemt form ETTER**:

	Eksempler
noen av	noen av student ene ; noen av bil ene
tall + av	tre av bøk ene ; to av student ene ; 50 av bil ene
mange av	mange av hus ene ; mange av blomst ene
påpekende pronomen	den/denne bil en ; de/disse sko ene ; det/dette hus et

3. Substantivet står i **bestemt form FORAN**:

	Eksempler
possessive pronomen	hus et hans; barn et ditt; bil en min

UTTRYKK FOR LIKHETER OG FORSKJELLER: SAMMENLIKNING

Likheter

	Engelsk	Eksempler
som	as, like	Skolesystemet i Sverige er som skolesystemet i Norge.
like ... som ...	as ... as ...	Elevene i Sverige har like mye frihet som elevene i Norge. Per er like flink som Kari.
lik (likt, like) NB! Adjektiv	like, similar	Skolesystemene i Norge og Sverige er like . Skolesystemet i Norge er likt skolesystemet i Sverige. Kjernefamilien i Norge er lik kjernefamilien i Tyskland.

Forskjeller

	Engelsk	Eksempel
komparativ + enn	than	Klassene er større i Norge enn i Sverige. Aksepten for samboerskap er kanskje en større endring enn at folk lever med «mine og dine barn».
ikke så ... som ...	not so ... as ...	Bjørn er ikke så flink som Per i matematikk.
forskjellig fra NB! Adjektiv	different from	Skolesystemet i Norge er forskjellig fra skolesystemet i Tyskland. Familieformene i Norge er forskjellige fra familieformene i Egypt.

EGEN

egen = «own»

NB!

Bestemt form av «egen» er den samme som ubestemt form.

Kjønn	Ubestemt form	Bestemt form
Hunkjønn/ hankjønn	en egen bil	sin egen profil
Intetkjønn	et eget hus	sitt eget hus
Flertall	 egne biler	sine egne barn

ADVERB

- Et **adjektiv** beskriver **et substantiv**. Det forteller om **personer eller ting**:

Maten er **god**.

Buksene er **svarte**.

- Et **ADVERB** kan beskrive et **VERB**. Da snakker man om:
 - smak eller vurdering (=evaluation)
 - Hvordan noen synes det er å spise, drikke, kjøpe eller holde på med det som er subjekt i setningen.

Maten smaker **godt**.

Sigrid synger **fint**.

Regel: Adverb = adjektiv i **intetkjønn**

Man har adverb etter:

1. Infinitivsfraser

Å spise fisk er sunt**t**.

Å spille fotball er morsomt**t**.

2. Man kan erstatte infinitivsfraser med «**det**». Da refererer pronomenet «**det**» tilbake til infinitivsfrasen som en kjenner.

Når «**det**» er subjekt, skal vi bruke **intetkjønnsformen av adjektivet**.

	Infinitivfrase	Setning med pronomenet «det»
Jeg liker <u>å spise fisk</u> .	Å spise fisk er sunt.	<u>Det</u> er sunt.
Jeg liker <u>å spille fotball</u> .	Å spille fotball er morsomt.	<u>Det</u> er morsomt.

3) Substantiv i **ubestemt form**.

Man kan redusere infinitivfraser til et substantiv i ubestemt form.

Infinitivfrase	Setning med substantiv i ubestemt form
<u>Å spise fisk</u> er sunt.	<u>Fisk</u> er sunt.
<u>Å spille fotball</u> er morsomt.	<u>Fotball</u> er morsomt.

Sammendrag

	Adverb
Smak, vurdering	Denne fisken smaker godt! Jeg synes at Sigrid synger pent.
Infinitivfrase	<u>Å spise fisk</u> er godt. <u>Å spille fotball</u> er morsomt.
Pronomenet «det»	Liker du å spise fisk? Ja, <u>det</u> er godt. Liker du å spille fotball? Ja, <u>det</u> er morsomt.
Substantiv i ubestemt form	<u>Fisk</u> er godt. <u>Fotball</u> er morsomt.

SAMMENSATTE ORD

Norsk har mange sammensatte ord.

Det første leddet kan være et substantiv, et verb, et adjektiv, et adverb eller en preposisjon.

1. Substantiv + substantiv

Man kan kombinere **to** (eller flere) **substantiver** (S1 og S2) til **ett** nytt substantiv på tre måter.

Det **første** substantivet bestemmer hvordan substantivene skal bindes saman, og det **andre/siste** substantivet bestemmer hvilken artikkel det nye ordet skal ha. Man binde substantivene sammen:

a) Direkte: S1 + S2

en bolig + **en** søker = **en** boligsøker
en bolig + **et** marked = **et** boligmarked

b) Med en «s» mellom substantivene: S1 + s + S2.

Substantiv som slutter på **-sjon, -het, -dom, -ing**, og en del andre ord får «s»:

et arbeid + **s** + ei/en bok = ei/en arbeids**s**bok
en pens**sjon** + **s** + en alder = en pensjons**s**alder
en ny**het** + **s** + en sending = en nyhets**s**ending (=news broadcast)
en ung**dom** + **s** + ei/en bok = en/ei ungdoms**s**bok
et stort**ing** + **s** + et valg = et stortings**s**valg (=general election)

c) Med en «e» mellom substantivene: S1 + e + S2

Korte substantiver, dvs. substantiver på **én** stavelse får ofte «e»:

et **barn** + **e** + et barn = et bar**e**barn
 et **barn** + **e** + en skole = en barn**e**skole
 et **barn** + **e** + et program = et bar**e**program
 et **svin** + **e** + et kjøtt = et svin**e**kjøtt
 en **jul** + **e** + en mat = en jule**e**mat (NB! *julaften*)

Hvis det er tre like konsonanter etter hverandre, blir de redusert til **to** like konsonanter:

fotba**ll** + **l**ag = fotba**ll**ag

2. Verb + substantiv

Man kan også kombinere et verb og et substantiv.

Verbet står i **infinitiv**:

sove + et rom = et soverom

fiske + en tur = en fisketur

3. Adjektiv + substantiv

Man kan også kombinere et adjektiv og et substantiv.

Man bøyer ikke adjektivet, dvs. det står i **grunnformen**.

stor + en by = en storby

stor + familier = storfamilier

blå + bær = blåbær

NB!!! Ganske ofte er adjektivet likevel i **en bøyd form**:

(et) **varmt**vann; ei **lilles**øster; en **store**bror; en **små**gutt; ei **beste**mor

ENIG

Enig = «agree»

«Enig» bruker man med tre ulike preposisjoner.

1. Enig med + PERSONER

Jeg er enig **med deg**.

Per er alltid enig **med Kari**.

Når subjektet er i *flertall*, må vi sette ordet «enig» i **flertall**. Da får det endelsen «-e».

Vi er helt enige **med dere**.

2. Enig i + SAK (= a case)

Han er alltid enig **i det hun sier**.

Jeg er enig **i dette spørsmålet**.

Kari er enig **i at problemet må løses på møtet**.

3. Enig om + SAK

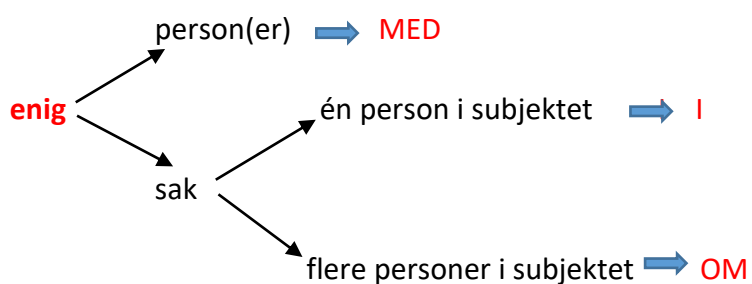
NB!!! Her er subjektet er i **flertall**. *Flere personer* er enige om **en sak**. De mener det samme.

Per og Kari er enige **om alt**.

Mor og far var enige **om at barna kunne gå og bade i sjøen**.

De var enige **om å gå på kino på lørdag**.

Sammendrag

NOE versus NOEN

Noe (= some, something; any)

Man bruker «noe» når man **IKKE** kan telle substantivet. Substantivet er i *entall, ubestemt form*:

Vi har **noe** **mat**.

Har du noe **kaffe**?

Er det **noe** **snø** i Bergen?

Vil du ha **noe** annet?

Har dere lyst på **noe** å drikke?

Vi må kjøpe **noe** **mat**.

“Noe” kan også bety «something; anything»:

Skal du gjøre **noe** gøy i helga?

Har det skjedd **noe** nytt?

Negative setninger: ikke noe

Det er **ikke noe** snø i Bergen.

Vi har **ikke noe** kaffe.

Noen

Man bruker «noen» når man kan telle substantivet. Substantivet er i *flertall, ubestemt form*:

Vi har **noen** **epler**.

Jeg ser **noen** **jenter**.

Jeg vil gjerne kjøpe **noen** **bøker**.

Vi har bare **noen** **epler** igjen.

Noen **student****er** sitter og drikker kaffe.

Noen av husene er gamle.

Man bruker alltid «*noen*» om personer:

Det er noen i huset.

Kan noen høre meg?

Noen liker å synge, og andre liker å danse.

Negative setninger: ikke noen = ingen

Vi har ikke noen/ ingen epler.

Ingen har sett denne filmen.

Når man har *modalverb + verb* eller presens perfektum/ preteritum perfektum, kan man ikke bruke «*ingen*» pga. ordstillingen. Her må man bruke «*ikke noen*».

Jeg vil ikke kjøpe noen bøker.

Jeg har ikke kjøpt noen bøker.

SPØRRESETNINGER SOM LEDDSETNINGER

Spørreord (*hva, hvordan, hvilken, hvor* osv.) kan innlede leddsetninger. Når et spørreord innleder leddsetningen, bruker man **IKKE om** (→ Hun spør om ...)! Man bruker bare **spørreordet**.

Tomas: «**Hva** skal Elisabeth gjøre i morgen?» (direkte tale)

Tomas spør **hva** Elisabeth skal gjøre i morgen. (indirekte tale)

Ordstilling: spørreord + subjekt + setningsadverbial + verb

Direkte spørsmål	Spørresetning som leddsetning
Når kommer Kari ikke?	Hun spør når Kari ikke kommer.
Hvilken buss tar de?	Hun spør hvilken buss de tar.
Hva gjør han?	Jeg vet ikke hva han gjør.

Når spørreordet er **SUBJEKT** i en leddsetning, dvs. det **ikke** er noe annet subjekt i leddsetningen, får man **SOM** etter spørreordet.

Spørresetning	Spørresetning som leddsetning med spørreordet som subjekt
Hva er riktig?	Hun spør hva som er riktig.
Hvilke ord er vanskelige?	Jeg vet ikke hvilke ord som er vanskelige.
Hvem kommer på festen i kveld?	Jeg lurte på hvem som kommer på festen i kveld.
Hvem har sagt det?	Jeg vet ikke hvem som har sagt det.
Hvem synger nå?	Jeg vet ikke hvem som synger nå.

LANG, LENGE, LANGT

Lang

«Lang» er et adjektiv og beskriver et substantiv.

Positiv	Komparativ	Superlativ
lang (langt, lange)	lengre	lengst

Eksempler:

Vi gikk en **lang** tur i dag.

Dette er et **langt** bord.

I går gikk vi en **lengre** tur.

I helgen var Emma med på sitt livs **lengste** fottur.

Lenge

«Lenge» er et adverb. Her snakker man om **TID**.

Positiv	Komparativ	Superlativ
lenge	lenger	lengst

Eksempler:

Hvor **lenge** skal du være i Bergen?

I går gikk vi **lenge**, i 3 timer.

I foregårs gikk vi enda **lenger**, i 5 timer.

I dag skal jeg surfe **lenge** på nettet, kanskje hele kvelden.

Langt

«Langt» er også et adverb, men her snakker man om **DISTANSE**.

Positiv	Komparativ	Superlativ
langt	lenger	lengst

Eksempler:

Hvor **langt** er det fra Bergen til Voss?

Vi gikk **langt** i går, ca. 15 km.

Jakob løp **lengst** i dag, men Emma løp enda **lenger** i går.

ALL versus HEL

1) Utellelige substantiver

all = «*all of something*»

Man bruker «all» med utellelige masser.

all: Substantivet er i hunkjønn eller hankjønn

alt: Substantivet er i intetkjønn

Regel: All/alt + **bestemt** form entall av substantivet

Han spiste **all** mat**en**. (= Det var ingenting igjen).
Hun brukte opp **alt** vann**et**. (= Det var ingenting igjen).
Lille Thea spiste **alt** smør**et**. (= Det var ingenting igjen).

2. Tellelige substantiver

a) **alle:** Substantivet er i flertall

Man bruker «alle» med tellelige mengder på flere enn to.

Regel: alle + **bestemt** form flertall av substantivet

Jon spiste **alle** potet**ene**.
Alle student**ene** er flinke.
Han arbeidet **alle** dag**ene** unntatt lørdag og søndag.
Jeg kjenner **alle** her.

I **generell** betydning står substantivet i *ubestemt* form:

All *mat* er god!

Alle *barn* liker å leke.

b) **hel** = «whole»

Man bruker «hel» med tellelige mengder på én.

hel: Substantivet er i hunkjønn eller hankjønn, ubestemt form

helt: Substantivet er i intetkjønn, ubestemt form

Det tok **en hel** dag å reparere vasken.

Kari var sykemeldt i **et helt** år.

NB!!!

hele (bestemt form): Substantivet er i **bestemt** form

Hele familien gleder seg til ferien.

Hun har vært syk **hele** uka.

Hun kjøpte **hele** fisken.

PRETERITUM PERFECTUM (PLUSKVAMPERFEKTUM)

Preteritum perfectum består av hjelpeverbet «å ha» i preteritum og perfektum partisipp av det finitte verbet.

De hadde drept trollet.

De hadde allerede reist.

Man bruker preteritum perfectum ofte i leddsetninger med «da» eller «etter at».

Man bruker preteritum perfectum når man vil fortelle at noe har skjedd FØR noe annet i fortiden.

Da han hadde spist, gikk han ut.

Etter at han hadde spist, gikk han ut.

BLI – PASSIV

Man bruker ofte passiv når man ikke er opptatt av hvem som gjør noe, men av hva som skjer med noe eller noen.

Man lager passiv med «bli» («bli»-passiv)

NB!!! Man må bruke **SAMME TID** i passiv som man ville brukt i aktiv. Dvs. at hvis en setning i aktiv er i preteritum, skal den samme setningen i passiv også være i preteritum.

Presens passiv

Regel: Hjelpeverbet «å bli» i **presens** + **perfektum partisipp** av det finitte verbet

Aktiv	Passiv
De forteller historiene.	Historiene blir fortalt.
Folk forteller eventyr.	Eventyr blir fortalt (av folk).
Gutten spiser et eple.	Et eple blir spist (av gutten).

Preteritum passiv

Regel: Hjelpeverbet «å bli» i **preteritum** + **perfektum partisipp** av det finitte verbet

Aktiv	Passiv
De fortalte historiene.	Historiene ble fortalt.
Folk fortalte eventyr.	Eventyr ble fortalt (av folk).
Gutten spiste et eple.	Et eple ble spist (av gutten).

Perfektum passiv

Regel: Hjelpeverbet «å være/ ha» i presens + perfektum partisipp av hjelpeverbet «å bli» +
perfektum partisipp av det finitte verbet

Aktiv	Passiv
De har drept trollet.	Trollet har blitt drept. Trollet er blitt drept. Trollet er drept.
Gutten har spist et eple.	Et eple har blitt spist. Et eple er blitt spist. Et eple er spist.
Lise har vannet blomsten.	Blomsten har blitt vannet. Blomsten er blitt vannet. Blomsten er vannet.

Preteritum perfektum passiv (pluskvamperfektum passiv)

Regel: Hjelpeverbet «å være/ ha» i preteritum + perfektum partisipp av hjelpeverbet «å bli»
+ perfektum partisipp av det finitte verbet

Aktiv	Passiv
De hadde drept trollet.	Trollet hadde blitt drept. Trollet var blitt drept. Trollet var drept.
Gutten hadde spist et eple.	Et eple/ Eplet hadde blitt spist. Et eple/ Eplet var blitt spist. Et eple/ Eplet var spist.
Lise hadde vannet blomsten.	Blomsten hadde blitt vannet. Blomsten var blitt vannet. Blomsten var vannet.

DET-SETNINGER

1. DET som formelt subjekt

Hver grammatisk korrekt norsk setning må ha subjekt og verbal. Når det **ikke** er noe annet subjekt i setningen, bruker man **det** som *formelt subjekt*.

Formelt subjekt er vanlig i setninger om været, tid og i upersonlige setninger.

Det snør.

Det er kaldt i dag./ I dag er **det** kaldt.

Det er tirsdag i dag./ I dag er **det** tirsdag.

Det banker på døra.

Det sies at Ola har giftet seg.

2. Presentering

a) **Det** + substantiv i ubestemt form

I norsk begynner man **helst ikke** en setning med ny informasjon. Det er vanlig å flytte den nye informasjonen lenger bak i setningen. Ny informasjon er i **ubestemt form**.

Derfor kan en setning få **det** som **et ekstra subjekt** når **subjektet er et substantiv i ubestemt form**.

Det kalles da *foreløpig subjekt*.

Ordstilling:

1. **Det** + verb (2. plass) + **setningsadverbial** + **subjekt** + ...

2. **Adverbial** + verb (2. plass) + **det** + **setningsadverbial** + **subjekt** + ...

Ikke så god setning	Det-setning
<i>En mann</i> sitter på benken.	Det sitter en mann på benken. På benken sitter det en mann .
<i>Mange turister</i> kommer til Bergen om sommeren.	Det kommer mange turister til Bergen om sommeren. Om sommeren kommer det mange turister til Bergen. Til Bergen kommer det mange turister om sommeren.
<i>En hund</i> sover alltid i hundehuset.	Det sover alltid en hund i hundehuset. I hundehuset sover det alltid en hund .

NB!!!

- Presentering kan vi **ikke** bruke hvis verbet tar **direkte objekt**.

En mann tar **en bok**. → ~~Det tar en mann en bok.~~

En kvinne husker **dette bildet**. → ~~Det husker en kvinne dette bildet.~~

b) Infinitiv-setninger og at-setninger

Når infinitiv-setningen eller at-setningen er **subjekt**, er det vanlig å bruke presentering.

Det gjør vi for å flytte "tunge" (dvs. lange) ledd lenger bak i setningen.

Infinitiv-setning/ At-setning som subjekt	Det-setning
Å ha ferie er hyggelig.	Det er hyggelig å ha ferie .
At isbjørn er farlig , er sant.	Det er sant at isbjørn er farlig .

c) Det er/ var = det eksisterer

Når verbet "å være" betyr "**å eksistere**" er **det** obligatorisk.

Det er mye snø på Svalbard./ På Svalbard er **det** mye snø.

Det bor/er 5 millioner innbyggere i Norge./ I Norge bor/er **det** 5 millioner innbyggere.

Det bor ca. 2700 innbyggere på Svalbard./ På Svalbard bor **det** ca. 2700 innbyggere.

NB!!!

- Det er **IKKE** mulig å si eller skrive:

~~Mye snø er på Svalbard. På Svalbard er mye snø.~~

S-PASSIV

Man kan lage passiv med **s** til slutt i det finitte verbet.

Passiv med **s** brukes mest **i presens og infinitiv**.

S-passiv er vanlig etter hjelpeverbene **skulle, kunne, måtte, burde**.

NB!!!

Modalverbet **å ville** bruker man oftest sammen med **bli-passiv!!!**

Regel: s-passiv = infinitiv + **s**

Aktiv	Passiv
Vi kan ikke utsette valget.	Valget kan ikke utsettes.
Vi må avgjøre saken nå.	Saken må avgjøres nå.
Folket skal velge stortingsrepresentantene.	Stortingsrepresentantene skal velges (av folket).
Noen burde gjøre noe.	Noe burde gjøres.
Mari kunne ikke gjøre oppgaven.	Oppgaven kunne ikke gjøres (av Mari).

S-passiven kan erstattes med *bli-passiv* i **presens**:

Valget **kan** ikke bli utsatt.

Saken **må** bli avgjort nå.

Stortingsrepresentantene **skal** bli valgt (av folket).

Presens brukes også om **nåtid**, **framtid** og om **handlinger som gjentas**. Her kan man også bruke bli-passiv.

	Aktiv	S-passiv	Bli-passiv
Nåtid	Han maler huset for tiden.	Huset males for tiden.	Huset blir malt for tiden.
Framtid	De serverer middag i kveld klokka 19.	Middag serveres i kveld klokka 19.	Middag blir servert i kveld klokka 19.
Gjentakende handling	Man reparerer veiene hver vår.	Veiene repareres hver vår.	Veiene blir reparert hver vår.

S-passiv i **presens** bruker man ofte om **ordninger** (=arrangements, organizations), **regler og oppfordringer** (=requests).

Her kan man **ikke** erstatte s-passiven med bli-passiv i presens.

Aktiv	Passiv
Man skal servere frokost fra klokka 7.	Frokost serveres fra klokka 7.
Man skal flytte parkerte biler for eierens regning.	Parkerte biler flyttes for eierens regning.
Man må betale leien på forskudd.	Leien betales på forskudd.
Sett ovnen på 200 grader.	Ovnen settes på 200 grader.

VITE, KUNNE eller KJENNE

1. Å kjenne

Man bruker «å kjenne» om:

- Personer
- Steder
- I betydningen «å vite noe om»

Kjenner du Jakob?

Jeg kjenner denne byen veldig godt.

Jeg kjenner ikke til denne artikkelen.

Kjenner du denne boka? = Vet du noe om denne boka?

å kjenne *til* = mer generell, bredere betydning

å kjenne = dypere og mer personlig kunnskap

2. Å kunne

Man bruker «å kunne» om:

- å gjøre noe praktisk
- språk
- i noen vanlige uttrykk

Hun kan spille gitar.

Han kan fransk, italiensk og russisk.

Jeg kan ikke veien.

Han kan jobben sin godt.

Jonas kan gå.

3. Å vite

Verbet «å vite» refererer til kunnskap.

Jeg **vet** hvem Kari er.

Jeg **vet** ikke om jeg kan komme i kveld.

Lukas **vet** ikke hvordan han skal løse dette problemet.

HELLER

1. «Heller» er komparativformen av «gjærne»: gjerne – heller – helst

Pernille vil heller gå på kino enn bli hjemme i dag.

Magnus har lyst til å klatre sammen med Christopher. Men Christopher har heller lyst til å gå en lang tur.

2. I negative setninger bruker man «heller» istedenfor «også».

Negativ setning ➡ «heller» = «også»

Positive setninger	Negative setninger
Per liker å danse. Jeg liker også å danse.	Per liker ikke å danse. Jeg liker heller ikke å danse.
Lise koste seg i går. Martin koste seg også i går.	Lise koste seg ikke i går. Martin koste seg heller ikke i går.
Kristine synes at klima er viktig. Det synes jeg også.	Kristine synes ikke at klima er viktig. Det synes ikke jeg heller.

PLANER OG ØNSKER FOR FRAMTIDEN

Det er flere måter på å uttrykke planer og ønsker for framtiden.

1. har tenkt + verb i infinitiv med «å»

Når man bruker «har tenkt», snakker man om planer.

har tenkt = har planer *om* = planlegger

Hva **har** du **tenkt å gjøre** etter studiene?

Jeg **har tenkt å bli** arkitekt.

Jeg **har tenkt å prøve** å få meg en jobb som advokat.

Jeg har planer om å reise i noen måneder.

Jeg planlegger en lang reise.

2. skal + verb i infinitiv (100% sikkert)

Man kan bruke «**skal**» når man er 100% sikker på det som skjer i framtiden.

Emma **skal begynne** i ny jobb i morgen.

Filip **skal jobbe** som lege om ett år.

3. kommer til å + verb i infinitiv

kommer til å = *is/are going to...*

Man kan også uttrykke framtid med «**kommer til å ...**». Det som skjer, trenger ikke å være sikkert.

Hva **kommer** du **til å gjøre** etter studiene?

Jeg **kommer til å søke** jobber.

Jeg **kommer til å** *jobbe* som lærer.

Jeg **kommer til å** *bli* lege.

4. **vil + verb i infinitiv**

Med «**vil**» uttrykker man et ønske.

Hva **vil** du *gjøre* i framtiden/ etter studiene?

Jeg **vil** gjerne *jobbe* som geolog.

Jeg **vil** (gjerne) *bli* ingeniør.

Jeg **vil** helst *jobbe* som journalist. (*helst = her: rather*)

5. **har lyst til + verb i infinitiv med «å»**

Med «**har lyst til**» uttrykker man også et ønske.

Hva **har** du **lyst til å** *gjøre* i framtiden/ etter studiene?

Jeg **har lyst til å** *jobbe* som lege.

Jeg **har lyst til å** *reise* verden rundt.

Jeg **har lyst til å** *jobbe* med barn.

6. **foretrekker + verb in infinitiv med «å»**

å foretrekke = *to prefer*

Jeg **foretrekker å** *jobbe* fulltid/ deltid.

7. **håper + verb in infinitiv med «å»**

Jeg **håper å** *få* en jobb som lege.

Jeg **håper å** *kunne* jobbe som forsker.

8. drømmer om + verb in infinitiv med «å»

å drømme om = *to dream about*

Med «å drømme om» kan man uttrykke drømmer.

Hva drømmer du om å bli?

Hva drømmer du om å gjøre etter studiene/ i framtiden?

Jeg drømmer om å bli lege.

Jeg drømmer om en jobb som forsker.

BEGGE (TO) versus BEGGE DELER

1. Begge

«**Begge**» viser at det er **to** (2) av noe.

«Begge» kan stå **foran et substantiv i flertall**, eller **alene** når det viser til **noe som allerede er nevnt**.

Begge (to) bruker vi når vi viser til:

- bestemte personer
- navn på filmer, sanger, cd-er, dvd-er osv.
- ting/ fenomener som står i **bestemt form**

Regel: **Begge** + substantivet i **bestemt form** (kjent informasjon)

Begge barna våre går på skolen her.

(Thomas og Øyvind er gode venner). **Begge** liker å gå lange turer og å stå på ski om vinteren.

Hun kjenner **begge** lærerne.

NB!!!

Vi kan **IKKE** ha substantiv etter **begge to**. Man kan sløyfe (= *leave out*) «**to**».

	Begge to
Kjenner du Ivar eller faren hans?	Jeg kjenner begge (to) .
Kjøpte du den blå eller gule genseren?	Jeg kjøpte begge (to) .
Mistet du din egen eller Karis bok?	Jeg mistet begge (to) .

2. Begge deler

Begge deler viser til:

- ting mer generelt
- handlinger og tilstander

NB!!!

«Deler» kan **IKKE** sløyfes.

	Begge deler
Han kan både lese og skrive.	Han kan begge deler .
Forstår du norsk eller engelsk?	Jeg forstår begge deler .
Har du norske eller utenlandske venner?	(Jeg har) begge deler .

NEGATIVE SVAR

Positivt svar: begge to

Negativt svar: **ingen av dem**

	Begge to	Ingen av dem
Kjenner du Ivar eller faren hans?	Jeg kjenner begge (to).	Jeg kjenner ingen av dem .
Kjøpte du den blå eller gule genseren?	Jeg kjøpte begge (to).	Jeg kjøpte ingen av dem .
Mistet du din egen eller Karis bok?	Jeg mistet begge (to).	Jeg mistet ingen av dem .

Positivt svar: begge deler

Negativt svar: **ingen av delene**

	Begge deler	Ingen av delene
Han kan både lese og skrive.	Han kan begge deler.	Han kan ingen av delene .
Forstår du norsk eller engelsk?	Jeg forstår begge deler.	Jeg forstår ingen av delene .
Har du norske eller utenlandske venner?	(Jeg har) begge deler.	(Jeg har) ingen av delene .

KONDISJONALIS (Hypotetiske betingelsessetninger)

Presenssystem

Presens	Presens perfektum	Første futurum	Andre futurum
leser	har lest	skal/ vil lese	skal/ vil ha lest

Eksempel: Nå sitter barna og ser på tv. De har allerede vasket seg og pusset tennene. Etterpå skal de legge seg.

Fortid Nåtid Framtid
har vasket seg, pusset tennene ← **sitter og ser** → skal legge seg

Preteritumssystem (Fortid)

Preteritum	Preteritum perfektum	Første kondisjonalis/ Preteritum futurum	Andre kondisjonalis
leste	hadde lest	skulle/ ville lese	skulle/ ville ha lest

Eksempel: Barna satt og så på tv i går. De hadde allerede vasket seg og pusset tennene. Etterpå skulle de legge seg.

Fortid i fortiden Fortid Framtid i fortiden
hadde vasket seg, hadde pusset tennene ← **satt og så** → skulle legge seg

I en hypotetisk setning der hendelsen **ER MULIG**, bruker man **PRETERITUM** i leddsetningen og **FØRSTE kondisjonalis/ preteritum futurum** i hovedsetningen.

Hvis jeg **fikk** fri, **ville** jeg **reise** til Danmark. (preteritumssystem)

Hvis hun **fikk** en hund, **ville** hun **bli** glad.

I en **hypotetisk setning** der **noe er umulig, uvirkelig, usannsynlig eller usikkert**, bruker man **PRETERITUM** i leddsetningen og **ANDRE kondisjonalis** eller **preteritum perfektum** i hovedsetningen.

Hvis jeg **hadde** penger, **ville** jeg **flyttet** til Spania.

Hvis jeg **hadde** penger, **ville** jeg **ha flyttet** til Spania.

Preteritum futurum /1.kondisjonalis er også mulig:

Hvis jeg **hadde** penger, **ville** jeg **flytte** til Spania.

Hypotetiske betingelsessetninger: Ønsker

For å uttrykke et **ØNSKE** kan vi bruke **preteritum futurum/ FØRSTE kondisjonalis**:

Jeg **skulle ønske** at du var her. (= Jeg ønsker at du var her).

Vi kan også bruke **ANDRE kondisjonalis**:

Jeg **skulle ha hatt** fri i dag, for det er så fint vær. (= Jeg ønsker at jeg hadde fri, men det har jeg ikke).

Hypotetiske betingelsessetninger: Noe som er umulig å forandre

Både i leddsetningen og helsetningen bruker man **PRETERITUM PERFEKTUM**.

Hvis du **hadde spurt** meg, **kunne** jeg **hjulpet** deg. (= men «du» spurte «meg» ikke).

Det er også vanlig å bruke **ANDRE kondisjonalis i helsetningen**. I leddsetningen bruker man **preteritum perfektum**.

Hvis du **hadde spurt** meg, **kunne** jeg **ha hjulpet** deg.

FRAMTID MED NÅR OG ETTER AT

Man kan bruke **presens perfektum** for å fortelle om noe som skal skje **FØR** noe annet i **FRAMTIDEN**.

Presens perfektum står da ofte i **en leddsetning** med **når** eller **etter at**.

Ordstilling: leddsetning + **VERB** + subjekt

Ordstillingen i leddsetningen:

når/ etter at + subjekt + **setningsadverbial** + verb

Først skal jeg dusje. Så skal jeg spise frokost.	<u>Når jeg har dusjet, skal jeg spise frokost.</u> <u>Etter at jeg har dusjet, skal jeg spise frokost.</u>
Først gjør jeg lekser. Etterpå skal jeg på fest.	<u>Når jeg har gjort lekser, skal jeg på fest.</u> <u>Etter at jeg har gjort lekser, skal jeg på fest.</u>
Først ringer jeg sannsynligvis hjem. Etterpå trener jeg.	<u>Når jeg sannsynligvis har ringt hjem, skal jeg trene.</u> <u>Etter at jeg sannsynligvis har ringt hjem, skal jeg trene.</u>

FORTID MED NÅR OG ETTER AT

Man kan bruke **preteritum perfektum** for å fortelle om noe som har skjedd **FØR** noe annet i **FORTIDEN**.

Preteritum perfektum står da ofte i **en leddsetning** med **da** eller **etter at**.

Hovedsetningen står i preteritum.

Ordstilling: leddsetning + **VERB** + subjekt

Ordstillingen i leddsetningen:

når/ etter at + subjekt + **setningsadverbial** + verb

Først dusjet jeg. Så spiste jeg frokost.	<u>Da jeg hadde dusjet, spiste</u> jeg frokost. <u>Etter at jeg hadde dusjet, spiste</u> jeg frokost.
Først gjorde jeg lekser. Etterpå gikk jeg på fest.	<u>Da jeg hadde gjort lekser, gikk</u> jeg på fest. <u>Etter at jeg hadde gjort lekser, gikk</u> jeg på fest.
Først ringte jeg alltid hjem. Etterpå surfet jeg på nettet.	<u>Da jeg alltid hadde ringt hjem, surfet</u> jeg på nettet. <u>Etter at jeg alltid hadde ringt hjem, surfet</u> jeg på nettet.

UTBRYTNING

Utbrytning bruker man for å fortelle noe eller for å framheve/understreke noe.

Man kan bryte ut både subjektet, indirekte objektet, direkte objektet og adverbet.

Utbrytning lager man med: det er/var ... som ...

1. Utbrytning: Subjekt

Subj.

Vanlige hovedsetninger: Per gir Eva blomster i dag.

Per ga Eva blomster i går.

Utbrytning av subjekt: Det er/var + subjekt + som + verb

Det er Per som gir Eva blomster i dag.

Det var Per som ga Eva blomster i går.

2. Utbrytning: Indirekte objekt

Indir. obj.

Vanlige hovedsetninger: Per gir Eva blomster i dag.

Per ga Eva blomster i går.

Utbrytning av indirekte objekt: Det er/var + indirekte objekt + som + subjekt

Det er **Eva** **som** Per gir blomster i dag.

Det var **Eva** **som** Per ga blomster i går.

3. Utbrytning: Direkte objekt

Dir. obj.

Vanlige hovedsetninger: Per gir Eva **blomster** i dag.

Per ga Eva **blomster** i går.

Utbrytning av direkte objekt: **Det** er/var + **direkte objekt** + **som** + subjekt

Det er **blomster** **som** Per gir Eva i dag.

Det var **blomster** **som** Per ga Eva i går.

4. Utbrytning: Adverbial (tid/sted)

Adverbial

Vanlige hovedsetninger: Per gir Eva blomster **i dag**.

Per ga Eva blomster **i går**.

Utbrytning av adverb: **Det** er/var + **adverbial** + **som** + subjekt

Det er **i dag** **som** Per gir Eva blomster.

Det var **i går** **som** Per ga Eva blomster.